

yük ölçüde üçüncü jeolojik zamanda teşekkül eden Alp dağlarının uzantılarıdır. Alp sıradağları (bu kesimdeki adlarıyla Julian ve Karawanken Alpleri) ülkenin kuzey ve kuzeybatısında engebeli, yüksek, yer yer faylarla yarılmış bir görünüm arzeder. Bu kesimde ülkenin en yüksek zirvesi olan Triglav (2864 m.) yer alır. Ülkenin doğu kesimleri alçak Macar ve Hırvatistan ovalarının batıdaki devamı içine girdiğinden düz ova ve plato şeklindedir. Slovenya'nın büyük bölümü yazları sıcak ve kışları soğuk olan karasal iklimin etkisi altındadır. Özellikle kuzeyde Avusturya sınırına yakın dağlık alanlarda kışlar çok soğuk ve kar yağışlı geçer. Ülkenin denize açılan güneybatı kesiminde dar bir kıyı şeridi boyunca kışların ılık, yazların sıcak ve kurak geçtiği Akdeniz iklimi görülür. Ülkenin yaklaşık % 57'si (11.691 km²) ormanlarla kaplıdır. Avrupa'da Finlandiya ve İsveç'ten sonra yüzölçümüne göre orman oranı en yüksek üçüncü ülkedir. Slovenya'nın kuzey, batı ve orta kesimlerinde yoğunlaşan bu ormanlar çoğunlukla karaçam ve köknardan oluşur. Adriya denizine kıyısı olmasına rağmen ülke yüzölçümünün büyük bir bölümü Karadeniz'in hidrografik havzası içindedir, sularının büyük kısmını Karadeniz havzasına gönderir. Tuna nehrinin kolları olan ve batıda Avusturya Alpleri'nden kaynağını alan Sava ve Drava ırmakları ülkeyi kuzeybatı-güneydoğu istikametinde boydan boya geçerek tarım alanlarının sulanmasında önemli rol oynar.

Ülkenin nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 102 kişi civarındadır. Nüfusun % 51'i şehirlerde yaşar. Ljubljana ve Maribor dışındaki önemli şehirleri Kranj, Celje ve Koper'dir. Etnik bakımdan Slovenler % 83,1, Sırlar % 2, Hırvatlar 1,8, Boşnaklar 1,1, diğerleri ise % 12 oranındadır. Din olarak Katolik hıristiyanlar % 57,8 ile en büyük topluluğu oluşturur. Müslümanların oranı % 2,4, Ortodoks hıristiyanların oranı % 2,3'tür. Ayrıca ülkede hiçbir dine mensup olmadığını belirtenlerin oranı da oldukça fazladır. Slovenya'nın doğal zenginlikleri içinde linyit, kurşun, çinko, cıva ve demir gibi yer altı kaynaklarının yanı sıra ormanlar ve hidroelektrik enerji de önemli paya sahiptir. Slovenya dağılan Yugoslavya Federasyonu içinde sanayisi en çok gelişmiş olan cumhuriyetti. Mobilya, kâğıt, tekstil başlıca sanayi kollarıdır. Özellikle demir çelik ve metalürji sanayii ile kimya sanayii kolları oldukça ileri durumdadır. Ülkenin doğu kesiminde ovalarda yoğunlaşan tarımsal faaliyetlerde patates, buğday, mısır ve üzüm üretimi yaygındır. Maribor çevresinde üzüm bağlarının yoğunluğundan dolayı şarap sanayii gelişmiştir. Ormançılık ve hayvancılık da önemli bir gelir kaynağıdır.

Slovenya'nın denizle tek bağlantısı olan Koper Limanı ülkenin dış ticaretinde önemli bir yere sahiptir. Almanya, Hırvatistan, İtalya, Fransa ve Avusturya en çok ticaret yapılan ülkelerdir. Türkiye ile tica-

reti son yıllarda gelişme kaydetmektedir. Güneydoğu Avrupa ülkelerini Orta Avrupa'ya bağlayan kara ve demiryolu üzerinde bulunan Slovenya ulaşım bakımından önemlidir. Slovenya'nın turizm potansiyeli de yüksektir. Özellikle karstik (kalkerli) alanlarda oluşan birçok mağara (Postojna mağarası) ve tabanından sıcak su fışkıran güzel gölü ile ünlü Bled ırsesi çok sayıda turist çekmektedir. Slovenya 2004 yılı Mayıs'ında Avrupa Birliği'ne tam üye oldu, 1 Ocak 2007'den itibaren euroyu para birimi olarak kullanmaya başladı.

BİBLİYOGRAFYA :

Selami Gözenç, *Avrupa Ülkeler Coğrafyası*, İstanbul 1998, s. 115-116; "Slovenia", *Cities of the World: Europe and the Mediterranean Middle East* (ed. K. Ellicott), Farmington Hills 2002, III, 527-537; Kamil Günal, *Coğrafya'nın Siyasal Gücü*, İstanbul 2004, s. 39-40; Halil Kurt, "Avrupa Birliği Ülkelerinde Nüfusun Yaş Yapısı", *Ulusal Coğrafya Kongresi 2005: Bildiri Kitabı* (ed. Sedat Avcı - Hüseyin Turoğlu), İstanbul 2005, s. 280-285; Brigit Farley, "Slovenia", *Eastern Europe: An Introduction to the People, Land and Culture* (ed. R. Frucht), Santa Barbara 2005, II, 477-528; H. J. de Blij - P. O. Muller, *Geography: Realms, Regions and Concepts*, New York 2006, s. 45-47; "Slovenia", *Worldmark Encyclopedia of Nations* (ed. T. L. Gall - J. M. Hobby), Farmington Hills 2007, V, 631-648; *Stat'o'book-Statistical Overview of Slovenia 2014* (ed. M. Bajžely v.dğr.), Ljubljana 2014.

HALİL KURT

II. TARİH

Arkeolojik kazılara göre bugünkü Slovenya topraklarında ilk insan izlerine 250.000 yıl öncesinde rastlanmaktadır. Demir çağında bu topraklarda İliir ve Kelt kabilelerinin yaşadığına dair tesbitler mevcuttur. Bu kabilelerin varlığı Romalılar'ın gelişine kadar sürdü. Roma İmparatorluğu'na katıldıktan sonra Slovenya topraklarında Ermona (Ljubljana), Poetovio (Ptuj) ve Celeia (Celje) adlı önemli şehirler kuruldu. Romalılar'ın hâkimiyeti altında kültürel açıdan yerli kabilelerin Romalılaştırdığına ve kendi kültürlerini kaybettiklerine dair bilgiler çeşitli kaynaklarda görülmektedir. Bölgeye damgasını vuran Slav kabilelerinin göçü VI. yüzyılın başına denk düşer. Bu göçler ilk yıllarda kuzeydoğudan -Karpas dağlarından- Adriyatik ve Ege denizi sahillerinde bulunan zengin şehirlere doğru oldu. Kral Samo tarafından VII. yüzyılda kurulan ilk Slav devleti bugünkü Slovenya topraklarının bir kısmını kapsamaktaydı. Kral Samo hayatta olduğu sürece varlığını devam ettiren bu devlet daha çok kabilelerin ittifakından oluşmuştu. Kral Samo'nun ölümünün ardından asıl ilk Slav devleti bugün Avusturya ve Slovenya'da bulunan

Slovenya'nın başşehri Ljubljana'dan bir görünüşü

Koruşka bölgesinde Karintiya Prensiği idi. Bölgeye Franklar'ın gelmesiyle birlikte yüzyıl devam eden ilk Slav devleti bağımsızlığını yitirmedi, IX. yüzyılda Ljudevit Posavski'nin ayaklanmasına kadar yasal olarak sürdü. Posavski'nin ayaklanmasından sonra Franklar bu prensliği kaldırıp kendi yöneticilerini tayin ettiler. Aynı yüzyılda Macarlar'ın istilâsı yerli Slav halkını bir süre kapalı bir toplum haline getirdi, Batı Slav grubundaki kabileler ve milletlerle bağlarını tamamen kopardı, böylece halk arasında hıristiyanlaşma ve ayrı bir etnik kimlik oluşmaya başladı. Geç Antikçağ'da hıristiyanların sayısı çok olmakla birlikte VI. yüzyılda gelen Slav kabileleri tamamen putperestti. VII. yüzyılda Salzburg ve Klagenfurt hıristiyanlaşmanın önemli büyük merkezleriydi. Slavlar'ı hıristiyanlaştırmak amacıyla IX. yüzyılda Bizans imparatorunun özel olarak görevlendirdiği, papadan kabul gören Selânikli kardeşler Kiril ve Methodius'un yahut sonrasında onların öğrencilerinin faaliyetleri burada etkili olmadı. Bu sebeple 1054'te Doğu ve Batı kiliselerinin ayrılmasından sonra günümüze kadar Slovenya tamamen Katolik kaldı. Büyük Kutsal Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle bütün Slovenya Alman bölgesi içinde kaldı. Drava nehrinin kuzeyinde olan bütün Slav bölgesi zamanla Almanlaştı. Sloven halkı ise daha ziyade kırsal ve dağlık yerlere çekildi. Ortaçağ'da feodalizmin gelişmesiyle Slovenya topraklarında Stiriya, Karintiya, Gorizia, Kranjska ve İstra bölgeleri ortaya çıktı. Bütün bu bölgeler çeşitli Alman feodal beyleri tarafından yönetildi. Şehirlerde yönetici olsun tüccar olsun bütün halk Almanlar'dan oluşmaktaydı, köylerde ise (serf = özgür köylü) çeşitli Slav lehçelerini konuşan insanlar yaşıyordu. Ortaçağ boyunca zaman zaman köylü halk Alman beylerine karşı ayaklanıyordu. Bu ayaklanmalar büyük çapta veya uzun vadede bir değişiklik sağlamıyordu.

Asıl değişiklikler XVI. yüzyılda Protestan reformu ve Osmanlılar'ın bölgeye gelmesiyle birlikte görüldü. X. yüzyıla ait Freising el yazması (Slovençe Brižinski rokopisi) Slovençe'nin ilk yazılı belgesi ve bir Slav dilinin Latin alfabesiyle yazılmış ilk örneği olsa da sadece sembolik bir önem taşıyordu. Protestan reformuyla birlikte kitaplar çoğunluğun konuştuğu dilde (Slovençe) basılmaya başlandı. Protestanlığın propagandası bir yüzyıl sürdü, XVII. yüzyılda Ljubljana Katolik piskoposu tarafından so na erdirildi. Ancak Protestanlar'ın faaliyetlerinin son bulmasıyla birlikte etkileri XIX.

yüzyıla kadar kullanılan Bohorič alfabesine kadar devam edecektir.

Bugünkü Slovenya'nın toprakları hiçbir zaman tamamıyla Osmanlı hâkimiyetine girmede. Bunun sebeplerinden biri büyük ihtimalle ülkenin coğrafî yapısıdır. Osmanlılar'a en yakın Sloven toprakları düz ve verimli ovalar olsa da bu ovaların hemen yanında büyük ve geçit vermeyen dağlar bulunmaktaydı. Öte yandan Osmanlılar'ın ana hedefi Orta Avrupa'daki merkezlerdi ve asıl harekât yönleri Macaristan'la bağlantılıydı. Buna karşılık Osmanlılar'ın Slovenya bölgesi sınır olduğu için sıkça bu topraklara girdikleri ve çatıştıkları bilinmektedir. XVI ve XVII. yüzyıllarda Sloven halkı, sınırdaki Osmanlılar'la sürekli çatıştığı için yeni oluşan Sloven aristokrasisi Habsburglar'ın nezdinde büyük önem kazandı. Sloven halkının bilincinde bu çatışmalar büyük bir iz bıraktı. Türk kelimesi halk için "imansız düşman, diktatör, kan içici, yok eden, tahrip eden kişi" demektir. Aynı zamanda köylüler onlara zulmeden aristokratları için "Türk hıristiyanları" tabirini kullanmaktaydı. XVI. yüzyılda Protestan yazarları Osmanlılar için çeşitli ifadeler kullandı. Slovençe'ye İncil'in ilk tercümesini yapan Jurij Dalmatin, Osmanlılar'ı ağır ve aşağılayıcı sözlerle tanıyordu. Sloven alfabesinin mücdi Primož Truba ise kendisine hedef olarak Osmanlılar'ı hıristiyanlaştırmayı seçti. Bu tutum yüzyıllarca sürdü ve etkileri bugüne kadar ulaştı. İslâm hakkında ilk olumlu yazı XIX. yüzyılda ünlü şair Frenc Prešeren tarafından yazıldı. Şair müslümanları "muhamedancı" (Slavca Muhammediler teriminin eş anlamlısı) diye anıyordu. XIX. yüzyılda yaşayan ve kendini bilime adanayan Anton Aškerc de yazılarında İslâm hakkında tarafsız ve ön yargısız bilgi verdi.

Protestanlar'dan kalan entelektüel miras ve Habsburglar'ın nezdinde kazandığı önemle Sloven halkı biraz daha rahat yaşayabilme imkânına kavuştu. Aydınlan-

ma çağında Sloven dili yavaş yavaş şehir alanlarında da konuşılmaya başlandı. Aynı zamanda Karintiya'da köylü yazarlar halk dilinin kullanılması için büyük çabalar sarfetti. Buna rağmen Almanca, özellikle şehirlerde XIX. yüzyılın ortalarına kadar eğitim ve entelektüel dili olarak kaldı. Aynı dönemde Matija Čop ve Frenc Prešeren'in çabalarıyla Slovenler'in diğer Güney Slavlar'ından ayrı bir millî kimliği oluştu ve reformlarla Sloven dili resmîyet kazandı. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Slovenler'in millî kimliği artık şekillenmişti. Slovenler'e ait bölgeler, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun okuma yazma oranının en yüksek olduğu bölgeler haline geldi. Buna rağmen maddî sıkıntılar yüzünden Slovenya'dan Amerika'ya, Avustralya'ya ve diğer ülkelere 1880-1914 yılları arasında yüzbinlerce insan göç etti.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu içinde yaşayan Güney Slav halklarının ortak devlet kurma fikri XIX. yüzyılda ortaya çıktı. Buna göre Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti'nin dağılması halinde Güney Slav milletleri birleşip yeni ortak devlet kuracaklardı. Diğer taraftan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılmaması durumunda, imparatorluk içinde Avusturya ve Macaristan'ın yanında Slovenler ve Hırvatlar'ın yaşadığı bölgeler Bosna Hersek ile birleşip üçüncü unsur olarak imparatorluk çatısı altında bir Güney Slav devleti oluşturulacaktı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ve Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla birlikte bugünkü Slovenya, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Karadağ, Sırbistan, Kosova ve Makedonya topraklarında Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı adlı bir devletin çatısı altında birleşti. Bu devletin adı 3 Ekim 1929'da Yugoslavya olarak değiştirildi.

II. Dünya Savaşı sırasında Slovenya, Nazi Almanyası tarafından işgal edildi. Bazı küçük bölgeleri ise İtalya, Macaristan ve Hırvatistan'ın kontrolüne girdi. Köklü bir

Slovenya'da
Bled
gölündeki ada

yapıya sahip olan komünistlerin Partizan Özgürlük Cephesi diğer Yugoslav Partizanları'yla birlikte Almanlar'ı kovarak zafere kazandı. II. Dünya Savaşı'nın ardından Slovenya'nın bugün de hâlâ geçerli olan sınırları şekillendi. Slovenya bu sınırlarıyla Yugoslavya Demokratik Cumhuriyeti içinde kalmaya devam etti. 1989'da komünizmin çöküşüyle 1990'da tek partili sistemden çok partili sisteme geçildi. Aralık 1990'da yapılan referandumda Slovenya halkı % 88 oyla bağımsızlığı seçti, 25 Haziran 1991 tarihinde resmen bağımsızlığını ilân etti. İki gün sonra Yugoslavya Halk Ordusu bağımsızlığı engellemek amacıyla sokaklara çıktı. On gün süren savaş diğer Yugoslavya devletlerine benzer şekilde büyük hasara yol açmadı. 7 Temmuz 1991'de imzalanan Brijuni Antlaşmasıyla savaş durduruldu, kalan son askerler de Slovenya'yı terketti. Ülke 15 Ocak 1992'de Avrupa Birliği tarafından resmen tanındı. 22 Mayıs'ta Birleşmiş Milletler üyeliğine kabul edildi. Slovenya, Yugoslavya zamanında oluşmuş coğrafi haliyle 1 Mayıs 2004 tarihinde Avrupa Birliği'ne katıldı.

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

İslâm'ın ve müslümanların ilk izleri Osmanlılar zamanına aittir. 1912'de Avusturya-Macaristan'da resmî din ilân edilen İslâm, Slovenya'da da resmen geçerliydi. Yalnız Slovenya laik bir devlet olduğundan herhangi bir dini resmî olarak tanımamaktadır. İlk camiler I. Dünya Savaşı'nda Avusturya ordusuna katılan Boşnaklar tarafından inşa edildi. Bu camiler şehir ve büyük yerleşim yerlerinden uzak olup zamanla ortadan kaldırıldı. II. Dünya Savaşı'nın ardından bütün Yugoslavya'da oluşturulan şartlardan, özellikle Slovenya'nın ekonomik gelişmesinden dolayı bu ülkeye diğer Yugoslav cumhuriyetlerinden, bilhassa Bosna-Hersek'ten büyük sayıda işçi göç etti.

Boşnak askerlerin bugünkü Slovenya'nın kuzeybatısındaki Log Pod Mangartom köyünde 1915 yılında yaptıkları, İtalyan işgali sırasında ortadan kaldırılan mescid

Bu işçilerin büyük kısmı müslüman Boşnaklar'dan meydana gelmekteydi. Ayrıca Slovenya'ya Kosovalı müslüman Arnavutlar ve Makedonyalı Türkler de göç etti. 1991'de 29.361 olan müslüman nüfusu 2002 sayımında % 2,4 ile 47.488'e yükseldi. Bugünkü müslümanların sayısı bazı kaynaklara göre 60.000'i geçmiştir. Müslüman sayısı Bosna-Hersek'ten ve Kosova'dan gelen göçmenlerden dolayı giderek artmaktadır. Gelen göçmenler sebebiyle Slovenya, Avrupa Birliği'nde göç alma oranı en yüksek olan ülkeler arasında yer almaktadır.

Slovenya'nın önemli bazı şehirlerinde (Ljubljana, Maribor, Koper vb.) mescidler bulunmaktadır. Mescidler vasıtasıyla Saraybosna merkezli İslâm Birliği müslüman kimliğini korumakta ve yaşatmaktadır. İslâm Birliği çatısı altında bütün Slovenya için müftülük kurumu bulunmaktadır. Din dersleri, vaazlar ve hutbeler yerine ve zamanına göre cemaatin ana dilinde (Boşnakça, Arnavutça) yapılmaktadır. 1969'dan beri İslâm Birliği başşehir olan Ljubljana'da cami ve İslâmî merkezin inşası için çaba sarfettiyse de şehirde müslümanların sayısının devamlı artmasına rağmen devlet makamları çeşitli sebeplerle her defasında başvuruyu reddetti. Nihayet 2013'te cami inşası ve İslâmî merkez için onay verildi. Slovenya'da İslâmî eğitim veren okul ve kurum bulunmamaktadır. Bazı Sloven gençleri Zagreb veya Bosna'daki medreselerde eğitim alabilmektedir. Eski Yugoslavya coğrafyasından gelen bütün göçmenlere genel bir ön yargılı bakış, Osmanlılar hakkında oluşan kötü imajdan ve son zamanlarda dünyada olup biten terör olaylarından beslenmekte, Slovenya'da İslâm ve müslümanlar hakkında olumsuz bir tutum sergilenmektedir. Tarih boyunca Slovenya coğrafyasının müslümanlarla özel ilişkiler kurmadığı görülür. Dolayısıyla bu küçük ülkede şarkiyat bilimleri genelde zayıftır. Türkçe, Arapça ve Farsça öğrenmek isteyenler eski Yugoslavya'nın diğer cumhuriyetlerine (Hırvatistan, Bosna-Hersek) veya Viyana'ya gitmektedir. Slovenya coğrafyasında Osmanlılar'la ilgili çalışmalar Ljubljana Üniversitesi'nde yapılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evlijâ Çelebi, *Putopis, Odlomci o jugoslavenskim zemljama* (trc. Hazim Šabanović), Sarajevo 1967; I. Voje, *Slovinci pod pritiskom tureškog nasilja*, Ljubljana 1996; Pašić Ahmed, *Islam i muslimani u Sloveniji*, Sarajevo 2002; *Statistični Letopis 2003. Tablice po narodni pripadnosti, popisi 1961-2002* (Statistical Office of Republic of Slovenia); *Slovenia from Yugoslavia to the European Union* (ed. M. Mrak v.dğr.), Washington 2004; J. K. Cox, *Slovenia: Evolving Loyalties*, Abingdon 2005; N. Vrečer, "The Mos-

que Debate and Anti-Muslim Sentiment in Slovenia", *Islam and Tolerance in Wider Europe* (ed. P. Kilpadi), Budapest 2006, s. 136-139; A. Zalta, "The Attitude of Slovenian Population towards Islam", *The Success Story with the Aftertaste of Bitterness-Discrimination in Slovenia* (ed. S. Devetak), Maribor 2007, s. 75-84; a.mlf., "Muslims in Slovenia", *IS*, XLIV/1 (2005), s. 93-112; V. Bajt, "The Muslim Other in Slovenia: Intersections of a Religious and Ethnic Minority", *Muslims in Poland and Eastern Europe: Widening the European Discourse on Islam* (ed. K. Górak-Sosnowska), Warszawa 2011, s. 307-325; a.mlf., "Muslims in Slovenia: Between Tolerance and Discrimination", *Revija za sociologiju*, XXXIV/4, Zagreb 2008, s. 221-234; *The Land Between: A History of Slovenia* (ed. P. Lang – O. Luthar), Frankfurt-New York 2013; M. Kos, "Istorija", *Zbornik Slovenačka*, XXX/202, Beograd 1927, s. 33-85; *Official Gazette of the Republic of Slovenia*, sy. 33 (1991-); sy. 42 (1997); sy. 66 (2000); S. Dragoš, "Islamophobia in Slovenia: Politically Produced Intolerance", *Journal of Contemporary European Studies*, XIII/3, Abingdon 2005, s. 299-315; *Preporod: Islamske informacione novine*, XLIV/1 (1011), Sarajevo 01 Januar 2014 / 29 Safer 1435, s. 15-17.

NIHAD DOSTOVIĆ

SMIRNOV, Vasily Dmitrievič
(1846-1922)

Rus Türkologu.

Astarhan'da doğdu. Babası Ortodoks din adamı olduğu için küçük yaştan itibaren dinî eğitim almaya başladı. Astarhan ve Perm'deki ilâhiyat liselerinde okuduktan sonra 1865'te Petersburg İlahiyat Akademisi'ne girdi. Oradan Petersburg Üniversitesi Doğu Dilleri Fakültesi'ne geçti. 1871'de fakültenin Arap, Fars ve Türk dilleri bölümlerinden mezun oldu. Rusya üzerindeki Tatar boyunduruğunun eski Rusça metinlerde bıraktığı izleri konu alan bitirme teziyle dikkat çekti. 1873'te *Kuçibey Gömyurdjinskiy i drugie osmanskie pisateli XVII veka o pričinah upadka Turçii* (Göriceli Koçî Bey ve diğer XVII. yüzyıl Osmanlı yazarlarına göre Türkiye'nin çöküşü) adlı tezle yüksek lisansını tamamladı. Ardından aynı fakültede doçent olarak çalışmaya başladı. 1875'te Türkçe bilgisini geliştirmek, kütüphanelerde çalışma yapmak ve bazı edebî eserleri incelemek amacıyla Türkiye'ye ilk seyahatini yaptı. Daha sonra *Vestnik Evropy* dergisinde "İz poezdki vremya Konstantinopol letom 1875" adıyla Türk medeniyeti, Türk okulları ve kütüphaneleri hakkında iki makale yayımladı (sy. 4 [1876], s. 527-566; sy. 5 [1876], s. 7-57). Bu makaleleri Rus basınında geniş yankı buldu. *Peterburgskie vedomosti* (sy. 215, 06 Temmuz 1876; sy. 244, 04 Eylül 1876), *Novoe vremya* (sy. 186, 04 Eylül